

Gönderim Tarihi: 28.02.2019

Kabul Tarihi: 22.05.2019

HATAY'DA YEREL BASIN (1939-1950)

Local Press in Hatay (1939-1950)

Selçuk URAL

Prof. Dr, Kafkas Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
sural25@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0001-9206-6661

Nesrin HANGÜL

Arş. Gör, Kafkas Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
nesrin_soyer@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-6019-3487

Çalışmanın Türü: Derleme

Öz

Basın, en etkili iletişim araçlarının başında gelmektedir. Teknolojinin gelişimiyle beraber yerel ve ulusal basın hızla kurumsallaşarak toplumun önemli bir unsuru haline geldi. Hatay'ın anavatanına katıldıktan sonraki siyasi, sosyal, ekonomik değişimini gözler önüne sermesi bakımından yerel basın önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu çalışmada 1939-1950 yılları arasında Hatay'da yayınlanan Yenigün, Atayolu ve Yenihatay gazeteleri eldeki nüshalar ışığında incelenmiştir.

Yenigün gazetesi başta olmak üzere Atayolu ve Yenihatay gazeteleri içerik itibariyle dünya ve Türkiye haberlerinin yanı sıra yerel siyasi, sosyal, iktisadi ve kültürel haberler oldukça fazladır. İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye ve Hatay'ı nasıl etkilediği ve ne gibi değişime neden olduğunu öğrenmek açısından zengin bilgiler sunmaktadır. Gazetelerin yayın kadrosunun içerisinde büyük kısmı yerel isimler olmak üzere Türkiye çapında önemli simaların bulunması gazeteleri değerli kılan bir başka husustur.

Anahtar Kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, Hatay, Basın, Yenigün, Atayolu, Yenihatay

Abstract

The press is the first among most effective means of communication. Along with technological developments, local and national news media has rapidly institutionalised and become an important element of society. Local press is an important source in the context of revealing the political, social and economic change of Hatay after its annexation to the motherland. The present study analysed the newspapers Yenigün, Atayolu and Yenihatay, based on their currently available issues that were published in Hatay between 1939-1950.

In terms of their contents, Yenigün, in particular, Atayolu and Yenihatay contain a significant amount of local political, social, economic and cultural news reports as well as news about the world and Turkey. They offer a rich resource for learning how World War II affected Turkey and Hatay, and what kind of a change it brought. Another factor that makes these newspapers valuable is the fact that although their staff writers consisted mostly of local names, they also included some nationally renowned names.

Keywords: World War II, Hatay, Press, Yenigün, Atayolu, Yenihatay

1. GİRİŞ

Yerel basın, ulusal basından farklı olarak bölgede yayımlanan, yöresel konuları ve gelişmeleri esas alır. Bu sayede yörenin sorunları ve ihtiyaçları kamuoyuna mal edilmekte ve bölgesel çözümler üretilmesi mümkün hale gelir Ulusal basın ise toplumun tamamına ulaşmayı hedefleyen, kamuoyunda yer tutan konulara, meselelere ilgi gösteren ve bunlara ilişkin haberlere dayalı yayınlar yapan kuruluşlardır. Yerel basın daha sade bir yapıda ve dar çevreye hitap eden konuları ele aldığı için okuyucuya daha sıcak gelir (Tipi, 1992, s.21).

Milli Mücadele yıllarından başlayarak vatanın kurtarılmasında, yeni devletin kurulmasında ve cumhuriyet devri siyasi ve sosyal yeniliklerin tabana yayılmasında yerel basın ciddi bir rol oynadı (Mutlu, 1998, s.100). Milli mücadele döneminde Trabzon'da İstikbal, Erzurum'da Albayrak, Sivas'ta İrade-i Milliye, Adana'da Adana'ya Doğru ile "Yeni Adana" öncü gazeteler oldular (Coşar,1964,s. 216-222; Bayrak, 1999, s.563-567; Çapa, 1992, s.140-160; Akbulut, 1991, s.4-10; Güneri, 1999, 35; Konukçu, 1992, s.757; Selvi, 2000, s.56; Ural, 2005, s.159-175; Akalın, 1998, s.5-6; Başak, 2000). Cumhuriyetin ilanını takiben basının çalışma alanlarını Kemalist yeniliklerin benimsetilmesi ve Avrupa gelişmelerin izlenmesi hususları meydana getirdi (Özkaya, 2011, s.224).

Hatay da mütareke ve milli mücadele yıllarında öne çıkan yerlerden biri oldu. Zira Hatay, Fransız işgaline uğrayan ve bilahare Suriye toprakları içinde kalan bir Türk bölgesiydi.

Hatay stratejik açıdan Doğu Akdeniz'in güvenliğini sağladığı gibi İskenderun Limanı üzerinden de Ortadoğu'ya açılan bir ticaret merkezi konumundaydı. Bu niteliklerinden ötürü önce İngiltere'nin ardından Fransa'nın sahip olmak istediği yerlerin başında geliyordu.

Fransa Mondros Mütarekesine dayanarak işgal ettiği bölgede sömürü düzenini tesis etmek üzere İskenderun Sancağını kurdu. Milli Mücadele döneminde Hatay, Misak-ı Milli sınırlarına dâhil edilmiş olsa da o günün askeri ve siyasi şartları itibarıyla anavatana katılması mümkün olmadı. Bununla birlikte 1926 Ankara Anlaşması ile Hatay, Suriye'ye bağlı özel bir yönetime kavuştu.

Fransa Suriye'den çekilirken 1936 yılında Hatay'a ilişkin yönetim haklarını Suriye hükümetine devretti. Bu gelişme Ankara anlaşmasına aykırı olduğu gibi Türkleri de azınlık durumuna düşürdüğünden Türk basını ve kamuoyunun tepkisiyle karşılandı. Böylece Hatay'ın anavatana katılması

için Türk tarafının girişimleri başladı. Türkiye, Milletler Cemiyeti Konseyine başvurarak Fransa ile ikili görüşmelere başlanmasını teklif etti. 14-16 Aralık 1936 tarihleri arasında Milletler Cemiyeti Konseyi başvuruyu değerlendirerek bölgeye İsveçli Sandler'in temsilci olarak gönderilmesini kararlaştırdı. 1937'de hazırlanan rapor Milletler Cemiyeti tarafından onaylandı. Buna göre Hatay iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Suriye'ye bağlı ve resmi dili Türkçe olan yarı bağımsız bir hale getirildi (Sarıay,1996, s.4-11,19). Türkiye kararı takiben halkın Türkiye ile Suriye arasında tercihte bulunması için yeni bir girişimde bulundu. Halk oylaması neticesinde 2 Eylül 1938'te Tayfur Sökmen Cumhurbaşkanı, Abdurrahman Melek Başbakan olarak seçildi ve devletin adı Hatay olarak kabul edildi. Hatay Meclisi 30 Haziran 1939'da anavatanına katılma kararı aldı (Dayı, 2002, s.339; Akçora, 1992, s.399,401).

2. HATAY'DA YEREL BASIN

Hatay'ın siyasi açıdan yaşadığı değişimler ahalinin bir yandan milliyetine sahip çıkması, diğer yandan işgalci ve manda yönetimlerine karşı gösterdiği direnişin sonucuydu. Hatay'ın kaderi Fransa-Suriye ittifakının eline geçtiğinde Türklerin basın faaliyetlerine ilişkin herhangi bir faaliyeti gözüküyordu. 1925 yılına kadar Hatay'da milli görüşleri yansıtan bir basın organı vücut bulmadı. Fakat bu tarihten itibaren mevcut eksiklik Yeni Mecmua ile kapatılmak istendi. Fransa ve Suriye hükümetleri tarafından desteklenen unsurlar ise Antakya gazetesini çıkardı. Gazetenin kaç sayı yayımlandığı ve ne zaman kapatıldığına ilişkin kesin bilgiler mevcut olmasa da aynı kesimlerin desteğiyle bir başka muhalif gazete Arapça El Urube gazetesi yayınlandı (Çelenk, 1997, s.83).

Hatay'da yerel basın 1930 sonrasında oluşmaya başladı. Vilayette yayınlanan ilk gazete Yenigün'dü. Hatay olayları sırasında yayınlanan Ah-i Cedid ve Beyrut'ta basılıp, Hatay'da dağıtımı yapılan Yıldız, 1930'ların etkili gazeteleri arasındaydı. 1939-1980 arasında ilde 30 gazete yayınlanmış, bunlardan 14'ü kapanmıştır.

1947'de Suphi Levent'in kurduğu İskenderun, yayınıni sürdüren gazeteler arasında en uzun ömürlü olanıydı. 1950'de yayınlanmaya başlayan Körfez gazetesi İskenderun'da Ahmet Peker tarafından günlük olarak çıkarıldı. Antakya'da Mehmet Özkan'ın çıkardığı Ayyıldız, 1955'te çıkan Hatay ve 1959'da İskenderun'da Akdeniz ve Kırıkhan'da Dağyeli vilayet genelinde 1980'lere kadar yayınlarını sürdüren gazetelerdi (Yurt Ansiklopedisi, Hatay, C.5, 1982, s.3489).

Antakya ve El Urube gazeteleri Fransa-Suriye ittifakı lehinde propaganda yaparken Türk kesimi de bunlara karşı basın yoluyla harekete geçecekti. Bu süreçte üç gazete; Yenigün, Yenihatay ve Atayolu incelenecektir.

3. YENİGÜN GAZETESİ

3.1. Yenigün Gazetesi'nin Kuruluşu

Hatay misakı milli dışında kalınca Fransa ve Suriye yönetimi, Türkiye yanlısı kesimleri bastırmak maksadıyla siyasi ve sosyal propaganda başlattı. Buna karşılık 1921-1928 yılları arasında Türk tarafının herhangi bir yayın organı bulunmuyor, halk İstanbul'dan gelen ve dağıtılan gazetelerden yararlanabiliyordu.

Fransız propagandasına karşılık vermek amacıyla 1928'de Antakya'da Yeni Mecmua adıyla bir dergi çıkarılmaya başlandı. Kurucuları arasında Şükrü Balcı, Avukat Firuz Hanzad Vedi Münir Karabay ve Nafi Miski gibi isimler bulunuyordu. Dergi iki yıl gibi bir süre yayınlanmasına rağmen beklentiyi karşılamaktan uzaktı. Bu eksiği kapatmak ve mücadeleyi başarıyla yürütmek maksadıyla Yenigün adıyla bir gazete çıkarılması düşünüldü.

Yenigün'ün ilk sayısı 16 Eylül 1930'da yayınlandı. Gazete önce haftalık kısa süre sonra ise günlük çıkarılmaya başlandı. Gazete sayfası ikiye bölünerek sütunlar halinde oluşturulan bir dizgiyle okuyucularına sunuldu. Gazetenin yayın dili hususunda 1929'da değişikliğe gidilerek yeni yazı Türkçe ve Arapça şeklinde olmak üzere iki dilli bir yayın hayatı izlendi. Gazetenin Arapça nüshasının adı El Yevmül Cedid'di (Çelenk, 1997, s.83). Yenigün yayın ilkeleri ve politikası nedeniyle 1939'da Suriye'de dağıtımı yasaklandı. 20 Ocak 1939'da gazetenin Arapça nüshası olan El Yevmül Cedid kapatıldı (Özkaya, 2013, s.414).

1945 yılında Yenigün, Antakya gazetesi matbaasının Selim Çelenk tarafından satın alınmasıyla burada basılmaya başlandı (Çelenk, 1997, s.83):

“Gazetemiz şimdilik haftada bir çıkacak. Birçok maddi imkânsızlıklar karşısında Yenigünü bugünden itibaren haftalık bir gazete haline koymak zorunda kaldık. Bir taraftan başlıca ihtiyacımız olan kâğıdın tedarikindeki güçlüğe fiatlarında yüzde yüz artması katılınca Yenigünü her gün çıkarmanın imkânsızlığı baş göstermiş, diğer taraftan işçi ücretlerinin ve diğer malzeme bedellerinin de yükselmesi bizi bu muvakkat kararı almak zorunda bırakmıştır” (Yenigün, 25 Şubat 1945).

Yazıdan da anlaşıldığı üzere gazetenin haftada bir gün çıkarılması kararlaştırılmış olup buna kâğıt maliyetlerinin yükselmesi temel neden olarak gösteriliyordu. Siyasi ve haftalık olarak çıkarılan gazetenin sahibi ve başyazarı Şükrü Balcıoğlu, neşriyat müdürü ise Selim Çelenk'ti. Neşriyat Müdürlüğünü daha sonra A. Sırrı Hocaoglu devraldı (Yenigün, 21 Ocak 1945, Sayı: 3827). Sırrı Hocaoglu'ndan sonra bu görevi A. Fevzi Atahan üstlendi (Yenigün, 30 Aralık 1945, Sayı: 3875).

Gazetenin yazar kadrosunu Besim Tecer, Hakkı Süha Keskin, Hasan Fahri Özkaynak, Mahmut Esat Bozkurt, Falih Rıfkı Atay, Salahattin Kutlu, Burhan Belge, Remzi Siliöz, İsmail Habib, Sermet Turgut, Hakkı Süha Gezgin, Şükrü Oğuz meydana getiriyordu. Mahmut Esat Bozkurt, Falih Rıfkı Atay ve İsmail Habib gibi dönemin önemli kalem üstadlarını kadrosunda barındırması gazeteyi farklı bir noktaya taşıdığı açıktır.

Gazetenin sahibi ve başyazarı Şükrü Balcıoğlu, neşriyat müdürü ise Selim Çelenk'ti. Gazetenin ilk sayfası iki sütuna taksim edilerek ilk sütun yerel haberlere, ikinci sütun yurt dışı siyasi haberlere ayrıldı. Yurt içi ve yurt dışı siyasi haberlerin yanı sıra, sosyal, kültürel haberlerin yanı sıra ilan ve reklamlar ana bölümler olarak karşımıza çıkıyordu. Gazetenin ücreti 2 kuruş, ilanların kelime başı ücreti ise 5 kuruştur. Yıllık abonelik yurt içinde 5 lira, yurtdışında 8 lira, eski sayılar için ise ücret 5 kuruş olarak belirlendi (Yenigün, 1 Ocak 1939, Sayı: 2344).

3.2. Yenigün'de Dış Haberler

Yurt dışı haberlere büyük önem atfedilerek birinci sayfada veriliyordu. Avrupa devletlerinin yanı sıra ABD'nin taraf olduğu bütün büyük hadiseler haberleştirilerek okuyucularla buluşturuluyordu. Dünya savaşının ayak seslerinin işitildiği günlerde halkın gelişmelerden haberdar edilmesi büyük önem taşıyordu¹.

Dünya savaşının başlayacağı yönündeki endişeler Türkiye'nin güvenliğini teminat altına almak üzere komşularıyla iyi ilişkiler kurmaya ve anlaşmalar yapmaya zorluyordu. Sovyet Rusya ile yapılan anlaşma da bunlardan biriydi. Yenigün'e göre anlaşma Fransa ve İngiltere ile Sovyet Rusya arasında bir köprü vazifesi görecekti ve Türkiye de bu köprü'nün en önemli ayağını teşkil edecekti (Yenigün, 17 B. Teşrin 1939, Sayı: 2308).

¹ "Ambargonun kaldırılması hakkındaki karara göre, peşin para veren ve malını kendi vasıtalarıyla nakledecek olan bütün muharip devletlere harp mühimmatı ve silah satmak serbesttir. Bu memleketler Amerika'dan istediği kadar harp levazımını alabileceklerdir." Yenigün, 4 İkinciteşrin 1939, Sayı: 2323.

Yurt dışı haberler kapsamında Avrupa ve ABD'den sonra üçüncü sırayı Suriye ile ilgili haberler alıyordu. Suriye sınırında güvenlik önlemlerinin alınmaması sebebiyle kaçakçılığın arttığına ilişkin haberler yer alıyordu. Örneğin; *"Suriye'ye Buğday Kaçırırken"* başlıklı haberde; Hatay'dan kaçak yollarla Suriye'ye 190 kilo buğday götürülürken kaçakçıların yakalanarak tutuklandığı duyuruluyordu. Bunun dışında pasaportsuz girişlere dikkat çekilerek tedbir alınması gerektiği vurgulanıyordu (Yenigün, 9 Ocak 1939, Sayı: 2351). Bu tür vakalar yan yana getirildiğinde Türk hükümetinin bu yönde tedbirler almasına karşın Suriye'nin Hatay'ın bağımsızlığını kabul etmeyerek sınır güvenliğine ilişkin tedbirler almaktan bilinçli şekilde kaçınarak kendi toprağı gibi davranma eğiliminde olduğu anlaşıyordu².

Gazete Suriye'deki siyasi olaylara da yer veriyordu. *"Suriye Cumhuriyeti"* başlıklı haberde Suriye'de cumhurbaşkanlığına eski başbakanlardan Ata Eyyübi'nin seçildiği belirtiliyordu (Yenigün, 20 Kasım 1939). İkinci dünya savaşı yıllarında ise Yenigün, Suriye'yi yakından takip etti. Örneğin *Suriye'den Hatay'a Akın Devam Ediyor"* başlıklı haberde; savaş nedeniyle bombalanan Halep'ten kaçan 100.000'e yakın Suriyelinin Hatay'a geçerek köylere iltica ettiği duyuruluyordu (Yenigün, 12 Temmuz 1941, Sayı:2817).

Yenigün gazetesi İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Türkiye genelinde alınan önlemlere ilişkin haberlere daha fazla yer vermeye başladı. Bu tür haberleri neşretmekteki maksat hükümetin halkın güvenliğini temin etmek üzere tedbirler aldığı ve bu tedbirlerin artarak devam ettirileceği yönünde kamuoyunda algı oluşturmaya yönelikti³.

² *"Türkiye Suriye Hudut Münasebetleri Suriye ile aramızda münakid dostluk ve iyi komşuluk mukavelenamesinin tatbik şekillerini gösteren hududun nezaretine, hudud rejimine, hududu geçen sürelerle tatbik edilecek mali usulü ve göçebe ahalinin kontrolüne dair olan protokolde gösterilen sahalar için hayvanlar, sürüler, yavru ve mahsulâtın işletilmesine mahsus zirai alet ve edevat, arabalar, tohumlar ve arazi mahsüllerinin beynelminel siyasi vaziyet dolayısıyla bazı maddelerinde lisansa tabi tutulması hakkındaki talimatname hükümlerinden müstesna tutulması icra vekilleri heyetince kabul edilmiştir"*. Yenigün, 16 İlkanun 1939, Sayı: 2357.

³ *"Bütün Yurtta Hava Korunma Tecrübeleri Yapılacak"* başlıklı haberde şu bilgilere yer veriliyordu: *"Işıkların maskelenme ve karartma işi de yakında kaldırılacak. Ancak bu kararın kaldırılması için her şeyden evvel maskelenme işinin tamamlanmış ve istenildiği anda tekrar ve derhal maskeleneceğine kanaat getirilmiş olması lazımdır. Aldığımız habere göre ışıkları karartma ve maskeleye işleri yurdun her tarafında ikmal edilmiş bulunmaktadır. Işıkların tamamıyla maskelendiğine kanaat*

İkinci Dünya Savaşı'nın genişleyerek sürmesi Türkiye'nin savunma bütçesini artırmaya zorluyordu. Yenigün gazetesi hükümetin savaşın dışında kalma politikasını desteklemekle beraber 1941 yılı savunma bütçesinin 40 milyon liraya çıkarılmasını memnuniyetle karşılıyordu (Yenigün, 2 İkincikanun 1941, Sayı:2668). Türkiye, Alman- Sovyet Rusya savaşında tarafsız kalacağını resmi bir tebliğle bütün dünyaya duyurdu (Yenigün, 23 Haziran 1941, Sayı: 2810). Türkiye'nin kararı İngiltere ve Rusya tarafından büyük bir memnuniyetle karşılandı:

“İngiltere ve Rusya toprak bütünlüğümüze hürmetkâr olduklarını bildirdiler. Her iki hükümet Türkiye'nin harbe sürüklenmemek arzusunu tamamile takdir etmektedir. Türkiye Avrupalı bir devlet tarafından taarruza uğrarsa İngiltere ve Rusya Türkiye'ye bütün kuvvetleri ile yardım edeceklerdir” (Yenigün, 14 Ağustos 1941, Sayı: 2555).

Yenigün gazetesi Ermeni teşkilatlarının ikinci dünya savaşının ardından doğu vilayetleri üzerinden Türkiye'den toprak talep etmesine karşı bir muhalif duruş sergiledi. 7 Temmuz 1946'da Kars ve Ardahan'a yönelik Ermeni taleplerinin hem Sovyet Rusya, hem de Fransız Komünist Partisi tarafından sahiplendiğini konu edinen *“Yine Hezeyan Başladı”* başlıklı haberde girişimin içindeki kişilerin kimler olduğu ortaya konularak çalışma programları deşifre ediliyordu⁴.

getirmek için yakında tayyareler vasıtasıyla bu karartma işi tetkik edilecek ve istenildiği anda derhal tekrar tatbik edilmek üzere maskeleyen kararı muvaffakaten kaldırılarak ışıkların açılmasına müsaade edilecektir”,(Yenigün, 9 İkkanun 1940, Sayı: 2951).

⁴*“ Fransız Komünistlerin yardımı ile Ermeni Komitecileri şimdide Paris'te Kars ve Ardahan'ın Ermenistan'a verilmesini istemişler. Paris'teki komünist parti son zamanlarda Türkiye'yi ilgilendiren bazı kararlar vermiştir. Ermeniler'in maruz kaldıkları zulümlere dair hissi ve ideolojik sebepler dermeyeranile Kars ve Ardahan'ın Ermeni Sovyet Cumhuriyetine ilhakını sağlamak Kilikya'ya muhtariyet verilmesini müstakil bir Kürdistan kurulmasını temine çalışmak verilen kararlar meyanındadır. Bu cümleden olarak Türkiye Ermenistan'ın müdafaa Komitesi adı altında Paris'te kurulmuş olan teşekkül, yine Fransız Komünist Partisinin müzaheretile 2 Temmuz 1946 Salı günü bir lokantada toplanarak Kars ve Ardahan'ın Rusya Ermenistan'ına ilhakı talebine dair Fransa Hariciyesine ve Dört Büyükler Dışişleri bakanına birer talep vermeye kararlaştırmışlardır. Toplantıya Komünist liderlerinden Kaşen Ordır gazete başyazarı Bröf Hümanite başyazarı eskiden beri Ermeni dostu geçinen De Drusoit, De Hun mensubinden eski bakan Yuste Godark ve vaktile Kilikya'da bir Ermeni kıtasını kumanda etmiş olan mahut emekli general Vevont ki komite başkanlığına seçilmiştir. Keza Komünist partisinin müzaheretile ve Taşnak ve Hınçak*

3.3. Yenigün’de Yerel Haberler

Hatay’ın bağımsızlık yolunda ilerlemesine bağlı olarak Ankara’dan üst düzey ziyaretler yaşanmaya başladı. Dönemin Maarif Vekili Hasan Ali Yücel’in Hatay ve ardından İskenderun’a yapmış olduğu ziyaret ve incelemeler gazete tarafından yakından takip edildi (Yenigün, 27 Ocak 1939, Sayı: 2366).

Hatay’ın anavatana katılmasını takiben vilayette bir takım değişimler göz çarpmakta ve bunlar Yenigün’de yer alıyordu. Bunların başında nüfus sayımı geliyordu. 27 Eylül 1939 tarihli bir haberde yakın zamanda bir nüfus sayımı gerçekleştirileceği, bunun için memur alınacağı ve sayım işlemlerinin 2 ay süreceği bilgisi okuyucularla paylaşılıyordu. Yine nüfus sayımıyla ilişkili olarak ivedilikle soyadı kanunun hayata geçirilmesi için çalışmaların başlatıldığı anlaşıyordu. “Soyadı Kanunun Tatbikatına Başlandı” başlığıyla duyurulan haberde halktan nüfus kaydından evvel soyadı olmayanların birer soyadı alarak nüfus dairelerine kaydettirmeleri gerektiği, sayımdan önce soyadı almak için acele etmeleri gerektiği ve bunun için herhangi bir ücret talep edilmeyeceği beyan ediliyordu (Yenigün, 27 Eylül 1939, Sayı:2290).

Anavatana dâhil olunmasının ardından vilayette milletvekili ve vilayet meclisi seçimleri gerçekleştirildi. Vilayetin siyasi çehresini ortaya çıkaran ve aynı zamanda Ankara’da temsili sağlayacağı için seçimler Yenigün gazetesinin de ilgi odağı durumundaydı. “*Hatay’ın İlk Mebusları Dün Seçildi*” başlıklı haber bu konuyu ele alan ayrıntılar içeriyordu. Buna göre; Milletvekili seçimi 5 Kasım 1939’da vilayet merkezinde ve vilayete bağlı beş kazada yapıldı. Parti yüksek divanı beş milletvekili için on iki aday gösterdi. İkinci seçmenler adaylar içinden dilediklerini millet meclisine göndereceklerdi. Oy kullanma işlemi saat 10’da başlayıp 14’te sona erdi. İlan edilen neticeye göre 12 adaydan; Abdülgani Türkmen, Abdullah Mursal, Bekir Sıtkı Kunt, Hamdi Selçuk ve Mehmet Tecirli ekseriyetle seçimi kazandı (Yenigün, 6 İkinciteşrin 1939, Sayı:2324). Gazete “*Vilayet Meclisi Azaları Bugün Seçildi*” başlıklı haber adından da anlaşılacağı üzere il genel meclisi üyelerinin seçimini konu ediniyordu.

Seçim şu cümlelerle okuyuculara yansıtılıyordu:

cemiyetlerinin iştirakleriyle Paris’te Vagran’da büyük bir toplantı yapmıştır. Bu tezahürler Marsilya, Liyon, Furil ve Nis Şehrinde tekrar edilecektir. Komünist partisinin kontrolü altında olan gazeteler Ermeni tezini müdafaaı deruhte etmişlerdir. Ermeni zenginlerinden Matesyon Ekneyan yakında adı geçen komitenin nüfuzlu üyelerindendir” Yenigün, 7 Temmuz 1946, Sayı: 3907.

“Hatay Vilayet Meclisi azalarının seçimi bugün saat onda Gündüz Sineması salonunda yapılmıştır. Seçime ikinci müntehiplerle belediye azaları iştirak etmekte idi. Saat onda parti müfettişimiz Profesör Hasan Reşit Tankut kürsüye gelerek Vilayet Meclisinin ehemmiyetini tebarüz ettirdi ve bunu valimizin kısa bir nutku takib eyledi. Nutuklardan sonra seçime başlandı. İkinci müntehipler tahtaya yazılan 23 namzetten 8’ine rey vereceklerdi. İntihap başladı ve saat 13’e kadar devam etti. Saat 15.10’da tasnif başlamış ve de sona ererek netice ilan edilmiştir. Bu neticeye göre en çok rey alan aşağıdaki 8 zat asli azalığa seçilmişlerdir. İzzet Zekeriya, Ali Mısırlı, Vedi Münür Karabay, Doktor Basil Huri, Bayan Fatma Cemali, Suphi Bedir, Mahmud Kuşçu, Fevzi Şemsettin. Diğer kazalarda bugün aynı saatte İskenderun, Kırıkhan, Yayladağ ve Reyhaniye’de de intihap yapılmış ve aşağıdaki zevat kazanmışlardır: İskenderun: Celal Selçuk, Ahmed Tümkaya, Seydi Oğuz, Bostan Mercan. Yayladağ: Talip Kandunlu, eski jandarma Ahmed. Reyhaniye: Bahri Bahadır” (Yenigün, 12 İkciteşrin 1939, Sayı: 2330).

Vilayetin Türkiye’ye katılmasının ardından karşılaşılan sorunlardan biri isim sorunu idi. Dâhiliye Vekâleti, Hatay Vilayeti yerine bazı vilayetlerde Antakya ismi kullanılmasına karşı çıktı. Gönderilen tamimde bütün resmi yazışmalarda vilayetin resmi adı olan Hatay vilayeti ibaresinin kullanılmasını emretti. Böylece ilerde artması muhtemel olan kafa karışıklığının da önüne geçilmiş oldu⁵.

Dünya Savaşı ile birlikte Türkiye askeri, siyasi ve iktisaden zorlandıkça bir takım kısıtlamalara gitmek zorunda kaldı ki bunlardan biri de basın alanında görüldü. Her geçen gün kâğıt temininde sıkıntılar baş gösterince gazetelerin dört sayfa üzerinden basılması gündeme geldi. Zira *“Gazeteler Dört Sayfa Çıkacak”* başlıklı haberde ülkede kâğıt bunalımını yaşadığı ve savaş devam ettiği süre gazetelerin sayfa sayısını dörde düşürmek zorunda kalacakları ve buna ilişkin düzenlemenin en kısa zamanda meclise geleceği beyan ediliyordu (Yenigün, 12 Ocak 1939, Sayı: 2354).

Devletin Hataylı çiftçilere yardım kararı alması Selim Çelenk’in kaleme aldığı 26 Eylül 1939 tarihli makalede memnuniyetle karşılandı. Kararı yerinde ve mühim bir gelişme olarak nitelendiren Çelenk, bu iş için

⁵1943’te ise Vilayet Genel Meclisi Hatay’ın ilçelerinden Reyhaniye’nin adını *“Reyhanlı”* şeklinde değiştiren bir karar aldı. Karar ilgili makamlar tarafından kabul ve tasdik edilerek hayata geçirildi. Yenigün, 15 Temmuz 1943, Sayı:3432.

100.000 lira tahsis edildiğini ve bunun mali vaziyeti müsait bulunmayan çiftçiye kefalet usulüyle ikraz olunacağını duyurdu. Uzun yıllardır ağır vergi yükünü çeken ve bu yüzden sefaletle düşen çiftçi, bugün hükümetin kararıyla mesut bir istikbale yürüyecekti. Çelenk elde edilecek mahsulün bedeli doğrudan doğruya çiftçinin cebine gireceğini ve köylerde 20 yıldır hasreti çekilen refah döneminin başlayacağını iddia etti (Yenigün, 26 Eylül 1939, Sayı:2289).

Hatay'ın yeniden teşkilatlandırılması kapsamında çeşitli kurum ve kuruluşlar sırasıyla açıldı. Bunlardan ilki Kızılay şubesinin açılmasıydı. Yenigün gazetesi gelişmeden duyduğu memnuniyetini okuyucularına “*Kızılay Teşkilatı Vilayetimizde Bu Çok Faydalı Müessesemizin Şubesi Kuruldu*” başlıklı haberle duyurdu. Haberde merkez heyeti ve idare heyetinin seçildiği, bütçesinin tanzim edildiği ve bilahare kurumun faaliyete geçtiği beyan edildi (Yenigün, 30 İkinciteşrin 1939, Sayı: 2343). Açılan ikinci cemiyet ise Milli İktisad ve Tasarruf Cemiyeti idi. Bu cemiyette yaptığı toplantıda merkez ve idare heyetlerini seçerek çalışmalarına başladı (Yenigün, 6 İlkkanun 1939, Sayı: 2348).

1939 yılında Erzincan'da meydana gelen deprem bütün yurttaki olduğu gibi Hatay'da da üzüntüyle karşılandı. Depremzedelere yardım etmek üzere vilayet merkezinde bir toplantı icra edilerek 1000 lira tedarik edildi. Memurlar da maaşlarının yüzde onluk kısmını depremzedelere bağışlayarak büyük bir fedakârlıkta bulundular (Yenigün, 29 İlkkanun 1939, Sayı: 2368).

Hatay'da okuma yazma bilmeyenler için Millet Mektepleri açıldı. 16 Kasım 1939'da açılan mektepler 16 Mart 1940'a kadar faaliyetlerini yürütecek ve bu kapsamda 16-45 yaş arası vatandaşlara hizmet verecekti (Yenigün, 17 İkinciteşrin 1939, Sayı: 2335). Eğitim kursları çerçevesinde ise Hatay'da 79 eğitmen kursu açıldı. Bu kurslarda 4.000 civarında köylü eğitim aldı. Bunun yanı sıra vilayetin muhtelif kasaba ve köylerinde açılan 105 millet mektebinde eğitim faaliyetleri devam ediyordu (Yenigün, 5 İlkkanun 1940, Sayı: 2645).

“*Belediyeler Birliği Teşekkül Etti*” başlığıyla verilen haberde ise vilayet genelinde yerli dokumacılığın geliştirilip korunacağı, elektrik tesisi kurulacağı, su ihtiyacının karşılanacağı ve bir ticaret ortaokulunun açılacağı bilgisine yer veriliyordu (Yenigün, 21 İkinciteşrin 1940, Sayı: 2633).

Temmuz 1940'da Hatay'ın anavatana katılmasının birinci yıl dönümünde kutlama töreni icra edildi. Kutlama gazetesinin birinci sayfasında

yer bulurken Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü için teşekkür ve minnet yazısı yayınlandı⁶.

Tarih ve kültür faaliyetleri kapsamında 2 Şubat 1941’de önemli bir toplantı gerçekleştirildi. Hatay’ın siyasi tarihinin hazırlanması maksadıyla 2 Şubat günü Vedi Münür Karabay’ın evinde büyük bir toplantı yapıldı. Toplantıya vilayetin her tarafından gelen, siyasi ve askeri mücadele hayatında bil-fiil rol oynayan kişiler iştirak etti. Toplantıda Hatay tarihinin üç safhaya ayrılması uygun görüldü: Bu safhalar; 1-Meşrutiyetten Mütarekeye kadar olan ve Hatay mücadele tarihine takaddüm eden devre, 2-Mütarekeden Ankara Anlaşmasının imzalandığı tarihe kadar devre, 3-Ankara Anlaşmasının imzalanmasından Anavatan’a kavuşulduğu güne kadar olan devredir. Bu üç devre için ayrı ayrı üç komisyon tayin edilerek komisyonların kendilerine ait devre tarihini belgeler ışığında hazırlamalarına karar verildi. Komisyonlar Halkevinde toplanarak aralarından birer komite seçerek faaliyete geçeceklerdi (Yenigün, 3 Şubat 1941, Sayı: 2691).

Hatay’ın denilince iktisadi açıdan İskenderun Limanı ön plana çıkmaktaydı. Bölgenin coğrafi durumu itibariyle liman Türkiye ve Suriye arasında ticaret, ulaşım ve diğer alanlarda işbirliğini ve ilişkilerini geliştirmekte odak noktası durumundaydı. İskenderun limanı üzerinden Türkiye ve Suriye arasındaki görüşmelere Fransa’nın da dâhil olduğu “*İskenderun Limanı Hakkında Verilen Kararlar*” adlı haberden anlaşılıyordu. Habere göre limanın Halep ve çevresi başta olmak üzere Suriye’nin kuzey bölgesinin denize açılan kapısı niteliğinde olduğu, İran ve Irak’ın demiryoluyla bağlanması durumunda limanın bu iki ülke içinde büyük kıymeti olacağına dikkat çekildi⁷.

⁶ “*Ebedi Şef’e*

“Başladığın büyük dava kudretli halefin İnönü tarafından başarılmıştır. Hatay artık albayrağın altında ve ana yurdun göğsündedir. Manevi huzurunda minnet ve şükranla eğiliyoruz.

“*Milli Şef’e*

Bir damla Türk kanı dökmeden kurtardığın öz yurt parçası Anavatanla beraber tek bir kalp ve tek bir imanla emrindedir. Vatan için inkılâp ve istiklal için göstereceğin yolda yürümeğe bir kere daha and içiyoruz”, “Büyük Bayram Hepimize Kutlu Olsun”, Yenigün, 23 Temmuz 1940.

⁷ “Hükümetimizle Suriye Hükümetinin müşterek arzuları ve Fransa’nın iltizamı üzerine İskenderun limanında şimali Suriye ve bilhassa Halep ve civarının da istifadesi için karşılıklı tedkikler yapılmaktadır. İskenderun Limanının şimdi Suriye arazisi dâhilinde bulunan geniş hinterlandının gene bu liman vasıtası ile haricile

Dünya Savaşının başlamasıyla beraber Avrupa'daki gelişmelerin yanı sıra Suriye'deki gelişmeler de yakından izlenmeye başlandı. Buradaki hadiselerin Hatay'a sıçraması ve bir hava saldırısı yaşanmasından endişe duyan gazete sık sık önlemlere ilişkin haber ve yayınlara yer veriyordu⁸. Ayrıca buna ilişkin tatbikatlar da okuyuculara duyuruluyordu:

“Deneme fevkalade bir intizam ve mükemmeliyet içinde dün yapıldı. Hava hücumlarına karşı pasif korunma tecrübesi dün şehrimizde ilk defa olarak yapılmış ve deneme tam bir intizam ve

münasebatını devam ettirmesi ve ticari yolunu böylece muhafaza etmesi münasip görülmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin elinde bulunmakla İran hududundan Torosların öte tarafında Cenubi şarki Anadolu gibi geniş bir hinterlandı kazanan ve yakında İran ve Irak denizyollarının inşası ile iki komşu memleketin ticareti içinde denizde en yakın liman vaziyetinde bulunan İskenderun Limanı Suriye içinde mevkiini muhafaza ederek daha büyük bir inkişafa mazhar olacaktır”.Yenigün, 10 B. Teşrin 1939, Sayı:2301.

⁸ “Hava Hücumlarına Karşı Pasif Korunma Denemeleri

1. Herhangi bir hava tehlikesinde şehrin pasif korunmasında vazife alan yardımcı ekiplerle halkın alacağı tedbirler ve hareket tarzlarının tedkik ve murakabesi için Antakya'da bir deneme yapılacaktır.
2. Bu enemeye Belediye hududu dâhilindeki bütün fabrika ve müesseseler de iştirak edecekler ve bu teşekküller kendi müesseseleri tarafından vücuda getirilen yardımcı ekiplerini faaliyete getireceklerdir.
3. Deneme 23-12-1939 cumartesi gününün sabah saat 7'sinden 19'una kadar geçen bir zaman zarfında malum olmayan herhangi bir saatte yapılacaktır.
4. Deneme herhangi bir tayyare hücumu oluyormuş gibi farazi olarak icra edilecek ve bu suretle tayyarelerin yapacakları baskında bazı yerlere yangın, tahrip ve gaz bombaları atılmış farz edilecektir. (Bazı mahallere konulacak taklit bombalar katiyen zararlı değildir.)
5. Baskın yapacak tayyarelerin şehrimiz üzerine gelmekte olduğu haberi (tayyareler uzaklarda iken) fabrika ve müesseselere ve yardımcı teşekküllere telefonla bildirilecek ve bu haber üzerine yardımcı ekipler vazifeye amade bir halde toplanmış olacaklardır.
6. Tayyarelerin Vilayet hududu dâhiline girdikleri yani tehlikenin başlamak üzere olduğu alarm haberi top ve düdükle ilan edilecektir.
7. Tehlike haberi top ve düdükle kesik-kesik seslerle ilan edilecektir.
8. Verilen bu alarm işareti üzerine sokaklarda bir panik ve kargaşalığı meydana vermeden ve açıkta hiç bir kimse kalmamak şart ile herkes varsa siper veya sığınaklarına yahut bodrum katlarındaki gaz geçmez odalarına çekilecek yoksa ev veya dükkânlarına gireceklerdir. Çarşıda ve pazarda bulunanlarda en yakın kapalı bir yere girebilecekler veya bazı muntikalarda yaptırıldığı farz olunan korunma siperlerine sığınabileceklerdir” Yenigün, 12 Ocak 1939, Sayı: 2354.

fevkalade mükemmel bir netice ile sona ermiştir (Yenigün, 24 Ocak 1939, Sayı: 2364).

Hükümetin savaş dolayısıyla Hatay'a yönelik alması tasarladığı tedbirlerden biri de sığınaklar inşa etmektir. “*Şehrimizde Modern Sığınaklar Yapılıyor*” başlığıyla verilen haberde sığınakların inşa edileceği mevkilerin bir heyetçe tetkik edildiği ve son harplerde elde edilen tecrübelerle istinaden yapılacak olan sığınakların betonarme ve 25 kişilik olacağı bilgisine yer veriliyordu (Yenigün, 26 İkciteşrin 1940, Sayı: 2637).

Dünya Savaşı Türkiye ekonomisini zora soktuğu gibi, temel ihtiyaç mallarının temininde de zorlukların yaşanmasına neden oluyordu. Bütün vilayetler gibi Hatay'da mevcut durumdan olumsuz yönde etkileniyordu. Vilayette eksikliği hissedilen ve temini arzu edilen ürünlerin başında şeker geliyordu. “*Şeker Geldi*” başlığıyla verilen haberde halkın uzun süredir şeker ihtiyacını temin edemediği bunun için İskenderun'a belirli miktarda şekerin sevk edildiği ve bakkallara dağıtıldığı bilgisine yer veriliyordu (Yenigün, 21 İkciteşrin 1940, Sayı: 2633). Ağırlaşan savaş şartları nedeniyle benzin ihtiyacı had safhaya ulaşınca hükümet ve mahalli idare benzin tüketimini azaltmaya yönelik tedbirler alırken bir kısım otomobilin de trafiğe çıkmasını yasakladı. “*Yarıdan Sonra Hususi Otomobillere Benzin Verilmeyecek*” başlıklı haberde; bakanlar kurulu kararı mucibince 26 Kasım 1940'dan itibaren hususi otomobil, motosiklet ve deniz motorlarına benzin verilmeyecekti. Ve yine aynı tarih itibarıyla belediyelerce hiç bir otomobil plakası verilmeyeceği gibi, ellerinde hususi otomobili ve diğer motorlu nakil vasıtası bulunanların özel otomobili olan doktorlar müstesna olmak üzere araçların plakalarını en geç 15 Aralık'a kadar alakadar makamlara iade etmesi isteniyordu (Yenigün, 26 İkciteşrin 1940, Sayı: 2637).

Ekmek ihtiyaç duyulan bir başka gıdaydı. “*İhtikar Yılanın Başı Ezilecek*” başlığıyla verilen haberde valinin gayretlerine yer verilerek ihtiyaçtan fazla buğday tedarik ederek halkı sıkıntıya sokanlar ihanetle itham ediliyordu⁹. Bununla da kalınmayarak evinde yeterince buğday bulunduğu halde ekmek için buğday alanların ağır cezalara çarptırılacağı duyuruldu.

⁹ Gazetede buğday stoklanmasına ilişkin olarak şu habere yer veriliyordu: “*Valimiz ekmek meselesi hakkında gazetemize mühim beyanatta bulundu. Sökmensüer diyor ki: “Cumhuriyet Hükümeti ekmek ihtiyacını mutlaka temin edecek tedbirleri almıştır. Fakat evlerinde yetecek kadar buğday bulunduğu halde fırınlardan ekmek alarak sıkıntı yaratanların bu hareketi ihanettir. Bunlar cezalarını göreceklerdir. Benim en büyük ıstırapım muhtekir bir babanın arkasında bırakacağı ana ve yavruları düşünmemek gafletinde bulunmasıdır”*”, Yenigün, 11 İlkkanun 1941, Sayı: 2953.

Söz konusu tedbirlerin yeterli olmadığı anlaşıldıktan kısa süre sonra ekmeğin karneyle dağıtılması usulü başlatılacaktı (Yenigün, 12 Sonkanun 1942, Sayı: 2976).

1942'de Amik Ovası ve bazı köyler kuvvetli yağışlar sonucu sular altında kaldı. Gazetede ekinlerin zarar gördüğü ve bazı köylere ulaşamadığı, Kızılay'ın da köylere ekmek ulaştırmaya çalıştığı bilgisi yer alıyordu (Yenigün, 4 Şubat 1942, Sayı: 2996).

1946 yılında vilayetin iktisaden kalkınması yönünde iki adımın atıldığı görülmektedir. 7 Ocak 1946 tarihinde İskenderun Limanı'nın şehre gelecek olan Nafia ve Münakalat Vekilleri tarafından açılışının yapılacağı duyuruluyordu (Yenigün, 7 Ocak 1946, Sayı: 3817). 17 Şubat 1946 tarihli haberde ise vilayete bir havaalanının açılacağı, uçuşların ise 1 Mayıs'tan itibaren başlayacağı müjdesi veriliyordu (Yenigün, 17 Şubat 1946, Sayı: 3882).

4. YENİ HATAY GAZETESİ

28 Ocak 1946'da yayın hayatına başlayan gazete, günlük çıkarılmakta ve toplam 4 sayfadan oluşuyordu. Gazete tam bir sayfanın ikiye bölünerek sütunlar halinde haberlerin yayınlandığı bir dizgi düzenine sahipti.

Birinci sayfada yurt dışı ve yurt içi siyasi haberler; ikinci sayfada yerel haberler; üçüncü sayfada dış basından son dakika haberleri, edebiyat yazıları ve nöbetçi eczane duyuruları; son sayfada ise reklam, ilan ve kültür-sanat etkinlikleri yer alıyordu.

Gazetenin imtiyaz sahibi Ekrem Karaman, Neşriyat Müdürü Sırrı Kocaoğlu, yazı işleri müdürü ise Remzi Siliöz beylerdir. Antakya'da İktisat Basımevinde basılan gazetenin fiyatı 5 kuruştur. Yıllık yurt içi abonelik 14, yurt dışında 6 aylığı 15 lira, ilanların kelimesi ise 10 kuruş şeklinde belirlenmişti.

Gazetenin yazar kadrosunu Remzi Siliöz, Sadun G. Savcı, Salahattin Kutlu, Fazıl Tonyalı, Nursaf, Necmeddin Kuseyri, Mithat Cemal Kuntay, Ercümen Ekrem Talu beyler meydana getiriyordu (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1).

Gazetenin yayın amacı ve yayın prensipleri ilk sayıda "*Başlarken*" adlı yazıyla duyuruldu¹⁰. Yazıda; toplumsal iletişim noktasında gazetenin

¹⁰ "-Yayın Prensiplerimiz- Gazete bugünkü dünyanın en mühim en zaruri ihtiyaçlarından biri olmuştur ya da olan biteni takip etmek medeni insanın başlıca özelliklerindendir. Bu itibarla ki hadiseleri olayları günü gününe öğrenmek dünya

ihtiyaç ve rol oynayacağına dikkat çekilerek bölgenin gelişmişlik düzeyinin önemli bir göstergesi kabul edildiği vurgulandı. Gazete bölgesel şartlarda halka hizmeti esas alarak şahsi menfaatten uzak halkın temiz ve samimi isteklerine tercüman olma sözünü veriyordu. Dünyanın buhranlı ve karışık bir dönem geçirdiği bu günlerde milli birliği kuvvetlendirmeğe çalışacak ve halkın hizmetine koşmayı şiar ediniyordu. Halka özlü ve doğru haber vererek haklı ve yerinde isteklerine sütunlarını açık bulundurmaya en başta gelen prensiplerinden addediyordu (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1).

Fazıl Tosyalı ilk sayıda “*Günün Yazısı*” adlı köşe yazısında halk ile adalet kavramı arasındaki bağa dikkat çekerek adaletten uzaklaşılmasının karışıklığa neden olacağı ve halk arasında yolsuzluğun ve şiddetin artmasının da ihtilale yol açacağını iddia ediyordu. Buna mukabil Türk halkının ihtilalleri “ikna ve ıslah” yoluyla gerçekleştirdiğine dikkat çekerek

ile olan ilgimizin bize taktim ettiği bir lüzum haline gelmiştir. Bir memleketin irfan seviyesinin mühim miyarlarından biri ve belki de birincisi matbuatının durumudur. Basın hayatı yüksek ve ileri olan memleketler medeniyet âlemleri üstün bir durum ve vasıftadırlar. Son yıllarda memleket basın âleminde görülen ileri ve hamleli inkişaf son yirmi yıl içinde memleketin gayesine tevcih edilmiştir. Memleket içtimai kültürel hayatta başarılı hamleler bizde de ve medeni ve üstün vasıflı memleket gibi zengin bir basın hayatını mutlaka bir zaruret haline getirmiştir. İşte bu düşünce bizi şehrimizde de muhitimizin imkân ve şartları müsaadesi müsbetinde eksiksiz bir gazete çıkarmaya sevk etti. Her yerde olağan iştir. Bir gazete doğar, yaşar ve ölür. Bu matbuat hayatının tabii tezahürleri tabii tecellileridir. Bir gazete niçin doğar, neden yaşar ve neden yaşayamaz ölür? Bir gazete ne derece samimi olarak halka kendini verir, halkın hizmetine kendini hazır ve tahsis ederse muvaffakiyeti de o derece üstün olur. Bir gazete yaşayamaması kendini halka mal edememesinden doğar. İşte meseleyi bu suretle var ettikten sonra derhal şunu ilave etmeliyiz ki bütün neşriyatımızda halkın temiz ve samimi isteklerine tercüman olacak her duygunun üstünde halkın iyi düşüncelerini sayfalarımızda aksettirmeyi birinci derecede prensip olarak alacağız... Memleket ve millet hizmeti her şeyin üstünde biricik endişemiz olacak, küçük duygulardan, şahsi menfaat kovalamaktan daima uzak kalacak daima kaçınacağız. Bunu sürüp gidecek yayınlarımızla aziz halkımıza ispata çalışacağız. Yolumuz Kemalizm prensiplerimiz onun getirdiği inandır. Ona inanıyoruz. Milli şefimize güveniyoruz. Dünyanın bu buhranlı ve keşmekeşli devrinde milli birliği kuvvetlendirmeğe çalışacak ve bu halkımızın hizmetine koşmak en büyük şiarımız olacaktır. Halkımıza özlü ve doğru haber vererek haklı ve yerinde isteklerine sütunlarını açık bulundurmak gazetemizin en başta gelen prensiplerinden olacaktır. İşimize başlarken içimizde duyup birer iş prensibi olarak bahsettiğimiz bu umdelerimiz her gün artan bir hızla ileriye doğru daha iyiye daha gerçeğe doğru yol almaktadır.” Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1

devlet otoritesine ve önderlerine inanarak tüm güçlükleri yendiğini ifade ediyordu.

Birinci sayfa yukarıda beyan edildiği üzere dünyadan siyasi haberlere ayrılmıştı. İlk sayıda Rusya ve İran hakkında haberler bulunmakla beraber sütunun alt kısmında bölgeye ilişkin bir tarım haberi de yer bulmuştu. “İlimizde Çeltik Ekimi Durumu” başlıklı haberde Hatay’da çeltik tarımı yapılabilmesi hakkında incelemeler yapmak üzere bir heyetin görevlendirildiğine değiniliyordu (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1).

Bölgeye ilişkin yerel haberler “Kentten Yurttan” başlığı altında ikinci sayfada verilirken bu kapsamda “Hatay Veremle Savaş Derneği Yıllık Kongresi Dün Halkevinde Yapıldı” başlıklı haberde adı geçen cemiyetin faaliyetleri ele alınıyordu (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1). Halkevi tarafından kurulan aşevinde çocuklara yemek yardımı yapılırken buna ilişkin ayrıntılar *Fakir ve Kimsesiz Okul Çocuklarına Sıcak Yemek Verilecektir*” başlıklı haberde yer alıyordu. Diğer devlet kurumlarının da desteğiyle her gün 120 öğrenciye sıcak yemek verilmeye başlandı¹¹. Yine aynı sayfada merkez kazasına bağlı Maşukiye Köyünde akşam saatlerinde bir yangın çıktığı ve yangının itfaiye ve köylüler tarafından söndürüldüğü bilgisi yer alıyordu (Yenihatay, 29 Ocak 1946, Sayı:2).

Yöresel spor haberleri ikinci sayfanın orta sütununda “Spor Koşular” başlığıyla verilirken (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1), “En Son Haberler” başlığı altında yurt dışından haberlerin yanı sıra nöbetçi eczane duyuruları da birlikte yer alıyordu (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1). Yenihatay Basımevinin reklamı başta olmak üzere doktor, müteahhit, eczane ve pazar reklamlarının yanı sıra kültür-sanat etkinlikleri son sayfada kendine yer buluyordu (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1).

Savaş sonrası Hatay, yabancı ve özellikle Amerikalı subay, gazeteci vb. gibi kişilerin ziyaret ettiği bir yere dönüştü. Yenihatay gazetesinin muhtelif sayılarında bu tür ziyaretler yer alsa da bunların gizli bir maksat taşıyıp taşımadıkları hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmıyordu. Örneğin Amerika’nın Ankara Ateşemiliterinin Hatay’a geldiği vali ile birlikte şehri, Harbiyeyi ve surları gezdiği duyuruluyordu (Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1). Bu ziyaretten üç gün sonra ise Amerikalı karı-koca gazetecilerin (Bay ve Bayan Polk) şehri gezdiklerini ifade ediliyordu

¹¹ “...Aşhane 1 Şubat 1946 tarihinden itibaren (120) yoksul öğrenciye sıcak öğle yemeği verecektir. Bu iş için Çocuk Esirgeme Kurumu (1700), Halkevi Sosyal Yardım Kolu(500), Kızılay (300), Yardımseverler Derneği(200) lira tahsisat ayırmışlardır.” Yenihatay, 29 Ocak 1946, Sayı:2.

(Yenihatay, 31 Ocak 1946, Sayı:4). Amerikalı gazeteciler ildeki kız lisesi ve memleket hastanesini ziyaret ederek Kızılay'a bağışta bulundular (Yenihatay, 2 Şubat 1946, Sayı:6).

Yenigün gazetesi gibi Yenihatay gazetesi de Suriye'ye ve özellikle Suriye'ye yönelik kaçakçılık haberlerine yer veriyordu¹².

Anadolu Ajansı Başyazarı B. Kerami Kurtbay Güney Anadolu gazetecileriyle görüşmek ve ajansla gazeteler arasında sağlanması düşünülen işler hakkında esaslı malumat edinmek üzere Adana'ya geldi. Kurtbay, Adana'daki incelemelerini tamamladıktan sonra Mersin ve Hatay'a ziyarette bulunacaktı (Yenihatay, 2 Şubat 1946, Sayı: 6).

Savaşın bitmesiyle beraber vilayetlerdeki kısıtlamalar da yavaş yavaş gevşemeye başladı. Buna örnek Hatay'da yaşanan şeker sıkıntısının şeker sıkıntısının giderilmesi gösterilebilir (Yenihatay, 6 Şubat 1946, Sayı:9).

5. ATAYOLU GAZETESİ

Hatay'da basının köşe taşlarından Yenigün gazetesinin sık sık kapatılması alternatif bir gazetenin çıkarılmasını zorunlu hale getirmişti. Atayolu gazetesi bu ihtiyaçtan doğdu.

Hatay'da Fransız mandasını destekleyen ve Usbeciler olarak adlandırılan grup Arapça El Urube gazetesini çıkarıyorlardı. Gazete Fransa-Suriye çizgisini savunurken Türk aleyhtarlığı yapıyordu. Yenigün gazetesinin sık sık kapatılarak susturulduğu bu ortamda Türklerin haklarını savunacak bir basına ihtiyaç vardı. Bu maksatla Yenigün'den bazı kişiler yeni bir gazete çıkarmak üzere harekete geçtiler. Nihayet Seyfi Ekal'ın liderliğinde Atayolu gazetesi 8 Mayıs 1938'de yayın hayatına başladı. Ancak gazetenin yayınları Fransızları rahatsız etmekte gecikmeyince Seyfi Ekal imtiyazı devretmek zorunda kaldı. Gazeteyi Mehmet Burç devralarak önce haftalık daha sonra günlük çıkarmaya başladı (Çelenk, 1997, s.36).

¹² "Hudutta İki Suriyeli Yakalandı- Selkin Köyünden hüviyeti tespit edilemeyen bir dolandırıcı bedevi araplarından iki tanesini yakalayarak kendilerine memleketimizden silah satın alacağını söylemiş ve mukabeleli olarak ta onlardan (12) altın (200) küsür lira para almıştır. Bu üç şahıs hudutlarımız dâhiline girdikten sonra silah tedariki için birbirlerinden ayrılmışlardır. Parayı alarak ayrılan Suriyeli dolandırıcı bir daha bedevilerin yanına uğramamıştır. Bu iki Arap Suriyeliyi hudutlarımız dâhilinde beklerken gümrük askerleri tarafından yakalanarak vilayete sevk edilmiştir." Yenihatay, 31 Ocak 1946, Sayı:4.

Gazetenin yazar kadrosunda Falih Rifkî Atay, Fazıl Balta, M. Behçet Perim, Kemalât, Fatin Müfuoğlu ve Kemal Karaömeroğlu gibi isimler bulunuyordu. Atayolu'nun satış fiyatı 5 kuruş, yıllık 12 lira, 6 aylığı 7 lira, günü geçmiş sayılar ise 25 kuruştan okuyucularla buluşuyordu (Atayolu, 10 Aralık 1948, Sayı: 1572).

Gazetenin sol köşesinde imtiyaz sahibinin adı, ortada gazetenin adı, sağ köşede yayın tarihi, yılı ve sayısına ilişkin bilgiler yer alıyordu. Toplam dört sayfa halinde çıkan gazetede yazılar sütunlara bölünmüş halde basılıyordu. İlk sayfasında iç ve dış siyasi haberler ve spor haberleri yer alır. İkinci sayfada yerel haberler ve kanunlar, terfiler, atamalar; üçüncü sayfada dış basından haberler, duyurular ve ilanlar; son sayfada ise kültür-sanat etkinlikleri yer alıyordu. 1938'de yayın hayatına başlayan Atayolu, 11 yıl boyunca halka hizmet verdi. Gazete misyonunu "*Adımız Yolumuzdur*" logosuyla ortaya koyuyordu (Atayolu, 10 Aralık 1948, Sayı: 1572).

Diğer gazeteler gibi Atayolu gazetesi de Suriye'ye ait gelişmeleri önemsemekte ve haber yapmaktaydı. Örneğin "*Suriye Tamamen Karıştı*" başlıklı haberde Suriye'de öğrenci hareketlerini konu ederken (Atayolu, 11 Aralık 1948, Sayı: 1573), "*6 Suriyeli Kaçakçı Hududu Geçmek İsterken Bir Gümrük Onbaşımızı Vurdular*" tarzındaki bir başka haberde kaçakçılık gerçeğine dikkat çekiyordu (Atayolu, 4 Ocak 1949, Sayı: 1592).

Hatay'ın anavatana katılmasının ardından toprak kanunundan eğitime pek çok haber yapıldı¹³. Eğitimde geçen on yılın bilançosunu ortaya koyan bir haberde; vilayet genelinde 147 ilkokul inşa edildiği gibi, 6.047 kız, 13.542 erkek öğrenciye eğitim verildiği vurgulanıyordu (Atayolu, 13 Aralık 1948, Sayı: 1574).

Hatay'ın anavatana katılmasının 10. Yıl dönümünde Atayolu gazetesi "*Hatay coşkun bir heyecan içinde*" başlığıyla okuyucularına duyuruyordu:

"10 yıl önce 23 Temmuz 939'da saat 7'yi 47 dakika 35 saniye geçe şanlı bayrağımız bir daha inmemek üzere kışlaya çekilmiştir. Aziz ve kahraman Hataylı büyük bayramın kutlu yarının daha mutlu olsun"¹⁴.

¹⁴ Gazete bu günün anısına İsmet İnönü'nün ve Vali Şükrü Sökmensüer'in 10 yıl önce Hatay'ın kurtuluşuna binaen kaleme aldıkları telgrafları yayınladı. İsmet İnönü: "*Hatay kurtuluş gününe sevinçlerle bütün vatan ve bütün vatandaşlar iştirak ediyor. Hataylılara refahlı ve bahtiyar bir yaşayış diliyoruz.*"

6. SONUÇ

Yerel basın devrin ve yörenin siyasi, sosyal, iktisadi, kültürel ve sanatsal yapısının yanı sıra mahalli idareler-kuruluşlar, rejim, inkılaplar ve iktidar-muhalefet ilişkileri gibi pekçok konuda nasıl bir değişim geçirdiğini tespit etmekte önemli bir kaynaktır.

Hatay'da yerel basın bir Adana'daki kadar çok ve çeşitli olmadığı muhakkaktır. Fakat Hatay'ın yakın tarihi ve coğrafi-stratejik değeri onu ve yerel basını fevkalade değerli kılmaktadır.

Milli mücadele yılları ve ardından 20 yıl boyunca Fransa'nın mandası altında Suriye'ye bağlanması vilayetin yakın tarihinin bilinmesini zorunlu hale getirmektedir. Anavatana katılmasının ardından yaşanan değişim Hatay'ı bu açıdan farklı bir noktaya taşımaktadır.

Gazetelerde Dünya ve Türkiye haberlerinin yanı sıra yerel siyasi, sosyal, iktisadi ve kültürel haberler oldukça fazladır. İkinci Dünya Savaşı'nın Türkiye ve vilayetleri nasıl etkilediği ve ne gibi değişimlere neden olduğunu öğrenmek itibarıyla yerel gazeteler önemli bir role sahiptir. Yenigün gazetesi bu açıdan zengin bir içeriğe sahiptir. Gazetelerin yayın kadrosunun içerisinde büyük kısmı yerel isimler olmak üzere Türkiye çapında önemli simaların bulunması gazeteleri değerli kılan bir başka husustur.

7. KAYNAKLAR

- Akalın, G. (1998). *Milli Mücadele döneminde Adana basını*, Adana:Türkoloji Araştırmaları Yayını
- Akbulut, D. A., (1991). *Albayrak olayı*, Erzurum
- Akçora, E. (1992). Hatay'ın Anavatana ilhakının Türk dış politikasındaki yeri. *Atatürk Araştırmaları Dergisi*, 11(32), 379-405.
- Atayolu, 10 Aralık 1948, Sayı: 1572.
- Atayolu, 11 Aralık 1948, Sayı: 1573.

İsmet İnönü'ye cevaben Vali Şükrü Sökmensüer: “*Türkün makus talihini Metris Tepe yenmiştiniz. Büyük Türk ulusunun başına parlak siyasi zafer tacını Hatay'da koydunuz. Bugün 23 Temmuz 1939 saat 11.40'ta dostumuz Fransız ordusunun son ferdi de Hatay Hudutlarını terketmiştir. Şimdi bütün Hatay'da yalnız Türk bayrağı dalgalanmaktadır. Millet meydanlarında bu mukaddes bayrağın gölgesi altında misli görülmemiş tezahüratla kurtarıcıları ve Milli Şefleri Büyük İnönü'ne minnet ve şükran hislerini göklere kadar yükselttiren Hatay evlatlarının sonsuz minnet ve şükranlarına şahsi minnet tazimlerini katarak Hatay'ın bu bahtiyarlığını yüksek huzurunuzda arz etmekle mesudum, Aziz Şefimiz*”, Atayolu, 23 Temmuz 1949, Sayı:1761.

- Atayolu, 13 Aralık 1948, Sayı: 1574.
Atayolu, 4 Ocak 1949, Sayı: 1592.
Atayolu, 23 Temmuz 1949, Sayı: 1761.
Aydın, M. (1992). Yerel basın ve habercilik. *Yerel Basın Kurultayı Bildiriler*, Adana.
Başak, T. (2000). *Milli Mücadele günleri'nde Cevat Dursunoğlu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
Bayrak, H. (1999). Milli Mücadele'de Trabzon basını ve İstikbâl gazetesi. *Trabzon Tarihi Sempozyumu*, Trabzon
Bodur, F. *Yerel basında yönetim ve örgüt yapısı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
Coşar, Ö. S. (1964). *Milli Mücadele Basını*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yay.
Çapa, M. (1992). Milli Mücadele döneminde İstikbâl gazetesi. *Atatürk Yolu Dergisi*, 10, 140-160.
Çelenk, S. (1997). *Hatay'ın kurtuluş mücadelesi anılar*. Hatay: Antakya Gazeteciler Cemiyeti Yayınevi.
Dayı, E. (2002). Hatay Devleti ve Hatay'ın Anavatan'a katılması. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 19, 331-340.
Duman, Ö. O. (2013). İşgalden iltihaka Hatay'da entellektüel bir kadro hareketi Yenigün Gazetesi ve Yenigüncüler, *Tarih Okulu Dergisi*, 16, 397-422.
Güneri, S. N., (1999). *Hatıra defteri*, İstanbul: Erzurum Kitaplığı
Konukçu, E. (1992). *Selçuklulardan Cumhuriyete Erzurum*, Ankara
Mutlu, E. (1998). Yerel basın ve demokrasi. *II. Yerel Medya Eğitim Semineri*, Trabzon
Özkaya, Y. (2011). Cumhuriyet döneminde görsel ve yazılı basın. *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Ankara.
Sarınay, Y. (1996). Atatürk'ün Hatay politikası (1936-1937) -I-. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 12(34), 3-65.
Selvi, H. (2000). *Milli Mücadelede Erzurum*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi
Tipi, B. (1992). Yerel basının önemi, *Yerel Basın Kurultayı Bildiriler 15-17 Mayıs 1992*, Adana
Ural, S. (2005). Ali Galip Olayı'nın Milli Mücadele taraftarı gazetelerdeki (Albayrak ve İrade-i Milliye) yankıları. *Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, V/29-30, 159-175.
Yenigün, 20 Kasım 1939.
Yenigün, 23 Temmuz 1940.
Yenigün, 25 Şubat 1945.
Yenigün, 17 B. Teşrin 1939, Sayı: 2308,
Yenigün, 4 İkinciteşrin 1939, Sayı: 2323.
Yenigün, 12 İkinciteşrin 1939, Sayı: 2330.
Yenigün, 17 İkinciteşrin 1939, Sayı: 2335.
Yenigün, 30 İkinciteşrin 1939, Sayı: 2343.
Yenigün, 1 Ocak 1939, Sayı: 2344.
Yenigün, 6 İlkkanun 1939, Sayı: 2348.

- Yenigün, 9 Ocak 1939, Sayı: 2351.
Yenigün, 12 Ocak 1939, Sayı: 2354.
Yenigün, 16 İlkkanun 1939, Sayı: 2357.
Yenigün, 24 Ocak 1939, Sayı: 2364.
Yenigün, 27 Ocak 1939, Sayı: 2366.
Yenigün, 29 İlkkanun 1939, Sayı: 2368.
Yenigün, 14 Ağustos 1941, Sayı: 2555.
Yenigün, 21 İkinciteşrin 1940, Sayı: 2633.
Yenigün, 26 İkinciteşrin 1940, Sayı: 2637.
Yenigün, 5 İlkkanun 1940, Sayı: 2645.
Yenigün, 3 Şubat 1941, Sayı: 2691.
Yenigün, 23 Haziran 1941, Sayı: 2810.
Yenigün, 9 İlk Kanun 1940, Sayı: 2951.
Yenigün, 11 İlkkanun 1941, Sayı: 2953.
Yenigün, 12 Sonkanun 1942, Sayı: 2976.
Yenigün, 4 Şubat 1942, Sayı: 2996.
Yenigün, 7 Ocak 1946, Sayı: 3817.
Yenigün, 21 Ocak 1945, Sayı: 3827.
Yenigün, 30 Aralık 1945, Sayı: 3875.
Yenigün, 17 Şubat 1946, Sayı: 3882.
Yenigün, 7 Temmuz 1946, Sayı: 3907.
Yenigün, 26 Eylül 1939, Sayı:2289.
Yenigün, 27 Eylül 1939, Sayı:2290.
Yenigün, 10 B. Teşrin 1939, Sayı:2301.
Yenigün, 6 İkinciteşrin 1939, Sayı:2324.
Yenigün, 2 İkincikanun 1941, Sayı:2668.
Yenigün, 12 Temmuz 1941, Sayı:2817.
Yenigün, 15 Temmuz 1943, Sayı:3432.
Yenihatay, 28 Ocak 1946, Sayı:1.
Yenihatay, 29 Ocak 1946, Sayı:2.
Yenihatay, 31 Ocak 1946, Sayı:4.
Yenihatay, 2 Şubat 1946, Sayı: 6.
Yenihatay, 6 Şubat 1946, Sayı:9.
Yurt Ansiklopedisi. (1982). *Hatay*, C:5, İstanbul.

